

INSPEKCJA WETERYNARYJNA

WOJEWÓDZKI LEKARZ WETERYNARII

W ŁODZI

Jak uchronić pasiekę przed wystąpieniem zgnilca amerykańskiego pszczół:

1. Zaleca się przygotowanie odpowiedniej ilości węzy na nadchodzącą wiosnę, tak aby na obszarze objętym ograniczeniami ze względu na występowanie zgnilca amerykańskiego wymienić co najmniej 80% plastrów w gnieździe, a na pozostałych obszarach wymiana plastrów powinna wynieść co najmniej 50%, tak aby w przeciągu 2 lat wymienione zostało 100% plastrów w gnieździe;

W pierwszej kolejności wymianie powinny podlegać plastry najbardziej przeczerwione z uwagi na mogącą w nich występować dużą zawartość przetrwalników zgnilca;

2. Nie zaleca się rotacji ramek gniazdowych między rodzinami (np. w celu przyspieszenia rozwoju rodziny pszczołej lub jej wzmocnienia). Jeśli występuje taka konieczność należy wybierać plastry jak najmniej przeczerwione pochodzące z rodzin, w których nie zaobserwowano żadnych zmian chorobowych;
3. Zaleca się pracę w jednorazowych rękawiczkach. W celu ochrony przed pożądem na rękawice pszczelarskie można założyć dodatkową warstwę ochronną (rękawiczki w rozmiarze XXL);

Rękawice pszczelarskie wykonane ze skóry lub innych materiałów nie nadających się do dezynfekcji nie powinny być używane bez dodatkowego ich zabezpieczenia;

Rękawiczki jednorazowe powinny być zmieniane każdorazowo po przeglądzie rodziny!!

Pszczelarz może przyczynić się do rozniesienia przetrwalników zgnilca na wszystkie rodziny w pasiece, pracując bez odpowiedniego zabezpieczenia i nie przeprowadzając dezynfekcji;

Przetrwalniki zgnilca amerykańskiego pszczół ulegają inaktywacji podczas kontaktu z roztworem podchlorynu sodu po około 15 minutach!

W przypadku pracy bez zabezpieczenia pszczelarz powinien umyć i zdezynfekować ręce po każdym przeglądzie rodziny, tak aby zminimalizować ryzyko przeniesienia patogenu do zdrowej rodziny;

4. W pasiece należy przeznaczać do zimowli tylko mocne rodziny. Słabe rodziny należy przed zimowlą połączyć;
5. Po ustaniu lotów pszczół zaleca się przeprowadzenie dezynfekcji terenu przed wylotkami, przez np. polanie roztworem podchlorynu sodu, zaś po dezynfekcji należy przekopać ziemię na głębokość około 30 cm;
6. Po zimowli należy przeprowadzić kontrolę osypu;

Osypy pszczół po kontroli należy spalić lub zakopać w wyznaczonym miejscu w pasiece. W przypadku osypania się całej rodziny zaleca się wysłanie osypu do wyspecjalizowanego laboratorium np. laboratorium ZHW (załącznik 2 i 3), w celu wykrycia przyczyny osypania się pszczół (np. warroza, nosemoza, zgnilec). Uzyskanie wyniku badania umożliwia podjęcie odpowiednich działań w przyszłości, tak aby zapobiec wystąpieniu choroby w pasiece;

Należy pamiętać, że gniazdo po osypanej rodzinie należy spalić, a ul zdezynfekować przed ponownym zasiedleniem;

7. W czasie rozwoju wiosennego w pasiece zaleca się dokarmiać rodziny odpowiednim pokarmem np. ciasto ziołowe, proteinowe lub z dodatkiem pyłku;
8. Zaleca się dokładny przegląd rodzin minimum 3x w ciągu roku pod kątem wykrycia objawów zgnilca – wiosna, lato, jesień (oglądamy stan czerwiu, zwracamy uwagę na dziurki w wieczkach, zawilgocenie plastrów z czerwiem, zmiana koloru czerwiu, zapadnięcie wieczek – wszelkie zmiany odbiegające od normy) – wykrycie zmian w czerwiu nasuwające podejrzenie wystąpienia choroby należy zgłosić niezwłocznie do właściwych miejscowo Powiatowych Lekarzy Weterynarii;
9. Nie należy kupować pszczoł lub używanego sprzętu pasiecznego z niewiadomych źródeł, od nieznanymi handlarzy oraz z niezarejestrowanych pasiek (nie należy kupować sprzętu i pszczoł po „okazyjnej” cenie) – często okazja np. likwidacja pasieki po zmarłym właścicielu, może się skończyć dla pszczelarza wprowadzeniem choroby do pasieki;
10. W przypadku kiedy dokonano zakupu starego sprzętu i ramek należy przeprowadzić ich dokładną dezynfekcję przed wprowadzeniem do użytkowania w pasiece;
11. Wprowadzić w pasiece dobre praktyki zapobiegania wyrojeniom i rabunkom;
12. Przed przeniesieniem pszczoł do swojej pasieki należy poddać je obserwacji i kwarantannie w wydzielonej do tego celu części pasieczyska, do obsługi takich rodzin należy używać osobnego sprzętu (dłuto, zmiotka pszczelarska i inny drobny sprzęt pszczelarski mający bezpośrednią styczność z plastrami i pszczołami);
13. Zabezpieczenie pasieki w odpowiednią ilość sprzętu pszczelarskiego w taki sposób aby w pasiece znajdowały się co najmniej 2 zestawy sprzętu;
Odpowiednia ilość sprzętu usprawni i skróci pracę w pasiece szczególnie w przypadku wykrycia objawów choroby w rodzinie, można dokonać szybkiej zmiany sprzętu, a używany dotychczas poddać dezynfekcji;
14. Obowiązkowo, po zakończeniu prac w pasiece, używany sprzęt należy poddać oczyszczeniu a następnie dezynfekcji np. w roztworze podchlorynu sodu, lub odkazić przy użyciu ognia – np. dłuta pasieczne i inny sprzęt metalowy;
15. Nie należy używać własnego sprzętu w obcej pasiece (jeśli nie ma innego wyjścia – należy zdezynfekować sprzęt przed wizytą i po wizycie w obcej pasiece);
16. Zaleca się prowadzenie selekcji pszczoł pod kątem higieniczności, lub zakup matek sprawdzonych pod kątem higieniczności z wyspecjalizowanych hodowli w celu wprowadzenia genów higieniczności w posiadanych rodzinach pszczelich;

Zalecenia opracował Powiatowy Lekarz Weterynarii w Zgierzu Tomasz Czeszczyszyn, praktyk, właściciel gospodarstwa pasiecznego, na podstawie własnego doświadczenia oraz:

1. Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 lipca 2016r. w sprawie zwalczania zgnilca amerykańskiego pszczoł;
2. „Gospodarka pasieczna” Wanda Ostrowska wydawnictwo PWRiL 2013 r.;
3. „Higiena w Pasiece” B. Tomaszewska, P. Chorbiński, wydawnictwo PWRiL 2011 r.

SPOSOBY OCZYSZCZANIA I ODKAŻANIA

1. Osoby wykonujące zabiegi oczyszczania i odkażania powinny być zaopatrzone w ochronne okulary lub maski, kombinezony lub fartuchy oraz rękawice i buty gumowe, w celu ochrony przed poparzeniem lub zatruciem środkami używanymi do wykonywania tych zabiegów.
2. Oczyszczanie polega na usunięciu substancji mogących zawierać czynniki chorobotwórcze z pasieki, pni pszczelich, uli, sprzętu i narzędzi pasiecznych oraz na ich unieszkodliwieniu.
3. Oczyszczanie wykonuje się przy użyciu środków fizycznych – narzędzi ręcznych, sprzętu mechanicznego lub wody pod ciśnieniem.
4. Oczyszczanie ula wykonuje się przez wyskrobanie wszystkich powierzchni ze szczególnym zwróceniem uwagi na wewnętrzne kąty oraz inne zagłębienia i szczeliny ula.
5. Oczyszczanie sprzętu, narzędzi i urządzeń służących do utrzymywania rodzin pszczelich można w szczególności wykonać przez mechaniczne usunięcie pozostałości produktów pszczelich.
6. Unieszkodliwienie materiału zakaźnego pozyskanego podczas oczyszczania uli, sprzętu, narzędzi i urządzeń służących do utrzymywania rodzin pszczelich może być przeprowadzone przez spalenie w bezpiecznym miejscu na terenie pasieki lub w bezpośrednim jej sąsiedztwie.
7. Odkażanie polegające na niszczeniu czynników chorobotwórczych obecnych w środowisku przeprowadza się przy użyciu:
  - 1) środków fizycznych, w tym:
    - a) przez spalenie elementów oraz sprzętów drewnianych, opalenie wnętrza drewnianych uli i sprzętów metalowych,
    - b) użycie wysokiej temperatury przez zanurzenie w płynnym wosku parafinowym o temperaturze 160°C przez co najmniej 10 minut;
  - 2) produktów biobójczych w rozumieniu ustawy z dnia 9 października 2015 r. o produktach biobójczych (Dz. U. poz. 1926).
8. Powierzchnie skażonego sprzętu i narzędzi po mechanicznym oczyszczeniu poddaje się odkażeniu produktem biobójczym zawierającym podchloryn sodu jako substancję czynną.
9. Ule drewniane nadające się do dalszego użytkowania, po ich oczyszczeniu, odkaża się przez:
  - 1) opalenie płomieniem lampy benzynowej lub gazowej albo
  - 2) opalenie przez napełnienie ula do połowy suchą słomą lub papierem, a następnie podpalenie jego zawartości i utrzymanie ognia aż do zbrązowienia drewna ula, lub
  - 3) wyszorowanie ścian wewnętrznych i zewnętrznych ula produktem biobójczym zawierającym podchloryn sodu jako substancję czynną.
10. Ule z tworzyw sztucznych (styropianowe, poliuretanowe) po ich oczyszczeniu odkaża się przez wyszorowanie ścian wewnętrznych i zewnętrznych produktem biobójczym zawierającym podchloryn sodu jako substancję czynną.
11. Elementy uli drewnianych o mniejszych gabarytach (korpusy) i drewnianego wyposażenia uli (belecзки, ramki, podkarmiaczki) po ich oczyszczeniu można odkażać przez:
  - 1) zanurzenie na 10 minut w podgrzany do temperatury 160°C wosk parafinowym;
  - 2) zanurzenie na 20 minut w roztworze produktu biobójczego zawierającym podchloryn sodu jako substancję czynną.
12. Wosk pozyskany w pasiece, w której stwierdzono chorobę, przed jego ponownym zastosowaniem w pszczelarstwie powinien zostać poddany sterylizacji podczas procesu autoklawowania w temperaturze 121°C, w ciśnieniu 0,1 MPa, przez 30 minut.
13. Teren przed skażonymi ulami odkaża się przez posypanie lub polanie produktem biobójczym zawierającym podchloryn sodu jako substancję czynną, a następnie przekopanie na głębokość 30 cm.
14. Ręce oraz ubrania ochronne osób wykonujących czynności przy utrzymywaniu rodzin pszczelich zakażonych chorobą odkaża się przy użyciu produktu biobójczego zawierającego podchloryn sodu jako substancję czynną.

Lista laboratoriów urzędowych wyznaczonych do przeprowadzania badań laboratoryjnych w kierunku chorób pszczół

Zgnilec amerykański pszczół – obecność *Paenibacillus larvae* - wykrywanie i identyfikacja metodą mikrobiologiczną.

1. ZHW we Wrocławiu
2. ZHW w Bydgoszczy
3. ZHW w Opolu
4. ZHW w Krośnie
5. ZHW w Krośnie – Pracownia w Przemysłu
6. ZHW w Gdańsku
7. ZHW w Poznaniu
8. ZHW w Szczecinie
9. ZHW w Katowicach
10. ZHW w Kielcach
11. ZHW w Krakowie

Zgnilec europejski – obecność *Melissococcus plutonius* - metodą hodowlaną z potwierdzeniem mikroskopowym.

1. ZHW w Opolu
2. ZHW w Szczecinie
3. ZHW w Gdańsku

Warroza – wykrywanie *Varroa destructor*

1. ZHW we Wrocławiu
2. ZHW w Warszawie
3. ZHW w Krośnie
4. ZHW w Krośnie – Pracownia w Przemysłu
5. ZHW w Gdańsku
6. ZHW w Szczecinie
7. ZHW w Kielcach
8. ZHW w Opolu
9. ZHW w Łodzi

Załącznik nr 3

Lista badań laboratoryjnych w kierunku chorób pszczół wykonywanych w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym — Państwowym Instytucie Badawczym
Aleja Partyzantów 57, 24-100 Puławy

1. Wykrywanie mikrosporydiów z rodzaju Nosema w próbkach pszczół metodą mikroskopową;
2. Wykrywanie mikrosporydiów z rodzaju Nosema i identyfikacja gatunkowa metodą multiplex PCR;
3. Wykrywanie Varroa destructor w próbkach pszczół;
4. Wykrywanie Varroa destructor w próbkach czerwiu pszczoły miodnej;
5. Wykrywanie bakterii Paenibacillus larvae metodą mikrobiologiczną;
6. Wykrywanie materiału genetycznego Paenibacillus larvae metodą PCR;
7. Wykrywanie bakterii Melissococcus plutonius w czerwiu pszczoły miodnej;
8. Wykrywanie materiału genetycznego Melissococcus plutonius metodą PCR;
9. Badanie wirusologiczne -próba biologiczna na pszczołach;
10. Wykrywanie wirusów pszczół metodą multiplex RT-PCR.